

MIGRATSIYANING DUNYONING TURLI MINTAQALARI IQTISODIYOTI VA MADANIYATIGA TA’SIRI

Urganch davlat pedagogika instituti Filologiya va tarix fakulteti
2-bosqich talabaasi Sh.Rozzoqov, Maxsudbekova .D

Annotatsiya: Ushbu maqolada migratsiya termining mohiyati, shuningdek, dunyoning turli mintaqalari, xususan, iqtisodiyoti va madaniyatiga ta’siri haqida ma’lumotlar keltirilgan.

Аннотация: В этой статье представлена информация о природе термина миграция, а также о его влиянии на различные регионы мира, особенно на экономику и культуру.

Annotation: This article presents information about the essence of the term migration, as well as its impact on various regions of the world, in particular, its economy and culture.

Kalit soʻzlar: migratsiya, ichki migratsiya, xalqaro migratsiya, refugiy migratsiya, ijtimoiy tuzilmalar, qayta migratsiya, iqtisodiy imkoniyatlar, globalizm.

Ключевые слова: миграция, внутренняя миграция, международная миграция, рефугиумная миграция, социальные структуры, повторная миграция, экономические возможности, глобализм..

Keywords: migration, internal migration, international migration, refugee migration, social structures, re-migration, economic opportunities, globalism.

Migratsiya — bu insonlarning bir joydan boshqa joyga, odatda doimiy yoki uzoq muddatli yashash maqsadida koʻchib oʻtishi jarayonidir. Bu jarayon tabiiy (masalan, iqlim oʻzgarishi, yerning ishlab chiqarish imkoniyatlari oʻzgarishi) yoki ijtimoiy-iqtisodiy (masalan, ish oʻrinlari, ta’lim, sogʻliqni saqlash imkoniyatlari) omillar ta’sirida sodir boʻlishi mumkin. Migratsiya turli shakllarda boʻladi, masalan, ichki (bir mamlakat ichida) va xalqaro (bir davlatdan boshqasiga) migratsiya. Migratsiya murakkab jarayon boʻlib uning bir qancha turlari bor, xususan:

Ichki migratsiya – bir davlat ichidagi joylar oʻrtasida koʻchib oʻtish. Bu shaharlarga koʻchish, qishloqdan shaharga, yoki bir viloyatdan boshqa viloyatga oʻtish kabi holatlarda namoyon boʻladi.

Xalqaro migratsiya esa bir mamlakatdan boshqa mamlakatga ko‘chishni anglatadi. Bu migratsiya, odatda, iqtisodiy, siyosiy, yoki ijtimoiy sabablar bilan sodir bo‘ladi.

Voluntary migratsiya (ixtiyoriy migratsiya)da migrantlar o‘z ixtiyori bilan, yaxshiroq imkoniyatlar yoki shaxsiy sabablarga ko‘ra ko‘chib o‘tishadi.

Involuntary migratsiya (majburiy migratsiya)da insonlar majburiy ravishda, urush, tabiiy ofatlar, siyosiy yoki diniy ta‘qiblar sababli ko‘chib o‘tishadi. Bunga qochqinlik va hayot saqlash uchun amalga oshirilgan migratsiyalar kiradi.

Mehnat migratsiyasi – ish izlab boshqa mamlakatga ko‘chib o‘tish. Bunga, odatda, yirik iqtisodiy tarmoqlarda ishlashga talab bo‘lgan migratsiya kiradi (masalan, qurilish, qishloq xo‘jaligi).

Refugiy (qochqinlik) migratsiya – urushlar, tabiiy ofatlar, siyosiy ta‘qiblar yoki diniy kamsitishlar tufayli o‘z vatanini tark etgan odamlarning migratsiyasi hisoblanadi.

Qayta migratsiya – migrantlar o‘z vatandoshlariga qaytishi, ko‘pincha iqtisodiy yoki siyosiy sabablarga ko‘ra amalga oshiriladi.

Migratsiyaning xalqaro iqtisodiyotga ta‘siri keng va murakkab bo‘lib, bir qancha omillarga bog‘liq. Quyida bu ta‘sirlarning asosiy yo‘nalishlarini keltirish mumkin:

Migratsiya, xususan, xalqaro migratsiya, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o‘rtasida mehnat kuchining oqimini keltirib chiqaradi. Rivojlangan mamlakatlarga ishchilar oqimi (ayniqsa, malakali ishchi kuchi) ularning iqtisodiyotini kuchaytirishi mumkin, chunki bu mamlakatlar ko‘pincha malakali mutaxassislarni jalb qiladi. Aksincha, rivojlanayotgan mamlakatlar, ko‘pincha, o‘zlarining yuqori malakali ishchi kuchini yo‘qotadi (migratsiya tufayli), bu esa ularning iqtisodiy rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Migrantlar o‘z oilalariga va jamiyatlariga pul yuborishadi, bu esa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim iqtisodiy resurs bo‘lib xizmat qiladi. Bu remittanslar, ko‘pincha, oilalarning farovonligini oshirishga va mahalliy iqtisodiyotda iste‘mol va investitsiya faoliyatlarini qo‘llab-quvvatlashga yordam beradi.¹

¹ Abduraxmanov Q.X., va boshqalar. Demografiya. Darslik. - T.: «Fan va texnologiya», 2014

Xalqaro migratsiya, ayniqsa, ta'lim olgan va malakali mutaxassislar migratsiyasi, bilim almashinuvi va innovatsion fikrlarni rivojlantirishga yordam beradi. Yangi texnologiyalar va bilimlar rivojlangan mamlakatlardan rivojlanayotgan mamlakatlarga o'tishi mumkin, bu esa iqtisodiy o'sishga turtki bo'ladi.

Migratsiya, global mehnat bozorining bir qismi sifatida, xalqaro savdo va sarmoya oqimlarining rivojlanishiga olib keladi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiy globalizatsiyaning kuchayishiga va iqtisodiyotlarning yanada bog'lanishiga sabab bo'ladi.

Migratsiya faqat iqtisodiyotga emas, balki ijtimoiy va madaniy sohalarga ham ta'sir ko'rsatadi. Migrantlar yangi jamiyatlarga kirganida, ular o'z madaniyatlarini, qadriyatlarini va turmush tarzlarini olib keladilar. Bu ko'pincha ijtimoiy moslashuvni talab qiladi, lekin shu bilan birga yangi iqtisodiy imkoniyatlarni ham yaratadi.

Migratsiya ba'zan iqtisodiy notinchlik va xavf-xatarlarni keltirib chiqarishi mumkin, chunki ayrim hududlarda ko'plab migrantlar jamiyatda ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy beqarorlikni keltirib chiqarishi mumkin. Shuningdek, iqtisodiy yuksalish davrlarida migrantlar ish o'rinlarini egallashga, arzon mehnat kuchi sifatida raqobatga kirishishlari mumkin.

Shu bilan birga, migratsiyaning iqtisodiyotga ta'siri mamlakatning iqtisodiy siyosatiga, migratsiya siyosatiga va boshqa ijtimoiy-iqtisodiy omillarga bog'liq.

Migratsiya, ya'ni odamlarning bir mintaqadan boshqasiga ko'chib o'tishi, tarixan, dunyo madaniyatiga katta ta'sir ko'rsatgan. Bu jarayon o'ziga xos madaniy aloqalarni shakllantirish, yangi fikr va an'analarni joriy etish va mavjud madaniyatlarni boyitish kabi natijalarga olib kelgan. Migratsiyaning dunyo mintaqalari madaniyatiga ta'siri bir nechta yo'nalishlar bo'yicha kuzatilishi mumkin. Migratsiya orqali yangi tillar va lahjalar bir-biriga kirib boradi. Boshqa mamlakatlardan kelgan odamlar o'z tillarini va iboralarini yangi mintaqalarga olib kelishadi. Bu, o'z navbatida, yangi so'zlar, iboralar va dialektlarning rivojlanishiga olib keladi.

Migratsiya orqali san'at va adabiyotlar o'zgaradi. Yangi mintaqalarga ko'chib o'tgan odamlar o'z madaniyatlarini, san'at shakllarini va adabiy asarlarini olib kelishadi. Bular mahalliy madaniyatga yangi ranglar va ko'rinishlar qo'shadi.

Masalan, amerikalik afroamerikaliklar tomonidan olib kelingan jazz musiqasi yoki ko‘plab sohalarda ko‘rinadigan hind madaniyatining ta‘siri.

Migratsiya turli dinlar va diniy amallarni ham bir-biriga yaqindlashtiradi. Boshqa dinlar va dini amallarni biluvchi odamlar o‘z diniy marosimlarini va an‘analarini yangi jamiyatlarga olib keladilar, bu esa diniy ko‘pchilikni va toleransiyani rivojlantiradi. Masalan, islom, xristianlik va buddizm kabi dinlarning dunyo miqyosidagi tarqalishi migratsiya bilan bog‘liq.

Migratsiya orqali yangi taomlar va oshxona an‘analari jamiyatlarga kiradi. Boshqa mintaqalardan kelgan odamlar o‘zining o‘ziga xos oshxona madaniyatini olib keladilar. Misol uchun, Xitoy, Italiya va Meksika taomlari butun dunyo bo‘ylab mashhur bo‘ldi va ularni boshqa mintaqalarda ham tayyorlashadi.²

Migratsiya turli xil kiyim-kechak uslublarini va modani jamiyatlarga olib keladi. Yangi madaniyatlarning uslublari va kiyimlari o‘zaro birlashib, yangi tendensiyalarni yaratadi. Buning natijasida, global moda va kiyim-kechak sohasida turli ta‘sirlar mavjud bo‘ladi.

Migratsiya, shuningdek, ijtimoiy tuzilmalarni va qadriyatlarini o‘zgartirishi mumkin. Boshqa mintaqalardan kelgan odamlar o‘zlarining qadriyatlarini va ijtimoiy munosabatlarini olib keladi, bu esa mahalliy jamiyatlarda ijtimoiy o‘zgarishlarga olib keladi. Masalan, turli mamlakatlardan kelgan ko‘p madaniyatli guruhlar, ko‘pchilikka, inklyuzivlik va tenglik tamoyillarini taqdim etadi.

Migratsiyaning dunyo mintaqalari madaniyatiga ta‘siri ko‘p qirrali va ko‘p asrlik tarixga ega. Bu ta‘sir, yangi g‘oyalar, san‘at shakllari, diniy amallar, taomlar, va ijtimoiy tuzilmalar orqali jamiyatlarni boyitadi, yangi madaniy o‘zaro aloqalarni shakllantiradi va dunyo madaniyatining yanada boyishiga hissa qo‘shadi.

Bugungi kunda globalizmning kuchayishi bilan migratsiya jarayonlari yanada intensivlashgan. Bunda eng asosiy omil — iqtisodiy imkoniyatlar, xususan, ishga joylashish va yaxshi yashash sharoitlari yaratishdir. Shu bilan birga, migratsiyaning o‘ziga xos ijtimoiy va madaniy ta‘siri ko‘plab jamiyatlar uchun yangi chaqiriqlarni keltirib chiqaradi.

Migratsiya dunyoning turli mintaqalariga ijobiy va salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Iqtisodiy va madaniy o‘zgarishlar jamiyatning global darajada rivojlanishini

² Anoxin A.A., Jitin D.V. Geografiya naseleniya s osnovami demografii: Uchebnoye posobiye. – SPb. Izd-vo SPbGU, 2013

ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, migratsiya siyosiy, ijtimoiy va madaniy tizimlar uchun ham qiyinchiliklar yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdalova Z.T., Tojiyeva Z.N. Iqtisodiy geografiya. O'quv qo'llanma / O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, TMI. – T.: «IQTISODMOLIYA», 2013. -212 bet.
2. Abduraxmanov Q.X., va boshqalar. Demografiya. Darslik. - T.: «Fan va texnologiya», 2014. - 368 b.
3. Ayrapetov A.M. Tablitsi ischisleniya i srednegodovix tempov rosta, prirosta i snijeniya (2-ye dopolnennoye izdaniye). – M.: Statistika, 1967. – 158 s.
4. Asanov G, Nabixanov M, Safarov I. O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy jo'g'rofiyasi. – T.: O'qituvchi, 1994. – 209 b.
5. Anoxin A.A., Jitin D.V. Geografiya naseleniya s osnovami demografii: Uchebnoye posobiye. – SPb. Izd-vo SPbGU, 2013. – 307 s.
6. Alisov N. V., Xoreye B. S. Ekonomicheskaya i sotsialnaya geografiya mira {obshiy obzor). - M., 2001.
7. Axmedov E. O'zbekiston shaharlari mustaqillik yillarida. – T.: Abu Ali Ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 2002.
8. Axmedov E., Saydaminova Z. O'zbekiston Respublikasi. Qisqacha ma'lumotnoma. – T.: “O'zbekiston”, 2006.
9. Bo'riyeva M.R., Tojiyeva Z.N., Zokirov S.S. Aholi geografiyasi va Demografiya asoslari. - Toshkent., “Tafakkur», 2011.-160 bet.
10. Bo'riyeva M.R., Egamova D.N. Dunyo aholisi: Rivojlanish jarayonlari (o'quv qo'llanma). – T.: Fan, 2008. – 156 b.

Research Science and Innovation House